

УЧАСТЬ ШКОЛЯРІВ У СОЦІАЛЬНІЙ ПРОЕКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ – ШЛЯХ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Л.Г.КОНДРАТОВА

Україна, м.Запоріжжя, Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Одним із актуальних завдань сучасної загальноосвітньої школи є пошук оптимальних шляхів зацікавлення учнів навчанням та позаурочною виховною дослідницькою діяльністю, підвищення їх розумової активності, спонукання до творчості, виховання школяра як життєво й соціально компетентної особистості, здатної здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення в різноманітних життєвих ситуаціях, вироблення вмінь практичного і творчого застосування здобутих знань. Важливим у діяльності загальноосвітньої школи стає проблема соціалізації випускників, яка проходить завдяки активної участі дітей не тільки в навчальній діяльності, а і в процесі організації виховної роботи. Отже участь у різноманітній позаурочній та дослідницькій діяльності значно орієнтує учнів до подальшого життєвого вибору та є шляхом до самореалізації кожної особистості дитини.

Проблема соціалізації підлітків в наш час залишається одною з основних ланок виховання. Прослідкуємо історію розвитку соціалізації підлітків. Першим джерелом виховання та соціалізації дітей і підлітків завжди виступала сім'я, яка в сьогоденні переживає ситуацію, коли зміна соціальних умов, зміна одних суспільно-економічних відносин на якісно протилежні відбуваються не плавно, а стрибкоподібно. Перехід від традиційної патріархальної сім'ї до сучасної, заснованої на рівноправності подружжя, привів до зниження авторитету батька, втрати узгодженості виховних впливів батьків. Проблему соціальної орієнтації та вибору подальшого життєвого шляху ми можемо розглядати у підлітків у віці 15 років, коли вони завершують навчання в основній загальноосвітній школі. Тому значним чинником соціалізації виступає і школа, в якій навчаються учні.

Спираючись на низку наукових досліджень, ми зазначаємо, що у філософському контексті процес соціалізації особистості досліджували і досліджували С.Батенін, Я.Гілінський, С.Дригулієв, М.Каган, В.Москаленко, В.Шепель. В руслі психології ми

знаходимо праці Б.Ананьєва, О.Асмолова, Л.Божовича, Д.Ельконіна, В.Куєвда, Р.Нємова, М.Смирнова, Д.Фельдштейна, В.Шубинського. У соціологічному руслі актуальними стають дослідження І.Кона, А.Харчева, Я.Щепанського, а у педагогічному – Л.Гордіна, О.Дорошенко, М.Касьяненко, О.Литвинюк, А.Мудрика, В.Сухомлинського та інших. Характеристику процесу соціалізації як системи, розробку основ її теорії здійснено також у працях І.Зверєвої, А.Капської, Л.Коваль, М.Лукашевича, Л.Міщик, І.Огороднікова, Ю.Сичова, В.Слюсаренка, Т.Філонова, Б.Харченка, С.Хлебнік, Н.Щуркової.

Поняття «соціалізація», орієнтований на такі фундаментальні категорії, як «суспільство» і «індивід», безпосередньо пов'язане з низкою проблем як практичного, так і загальнотеоретичного характеру, що обумовлює увагу до нього не тільки в рамках педагогіки, а й інших наук, перш за все у філософії та психології. Зупинимось на філософських і психологічних підставах побудови теорії соціалізації, що необхідна для осмислення її педагогічних аспектів. Так, автор «філософії дії» Дж.Дьюї всю навколишню людину реальність ототожнює з «досвідом» (Дьюї: 1999). Він вважає, що соціальний досвід ніколи не дано людині від початку, як щось певне: всі об'єкти пізнання формуються пізнавальними уміннями і зусиллями в ході вирішення виникаючих завдань. Таким чином, «за допомогою діяльності», в процесі якої діти здобувають знання і навички, необхідні для кращого виконання соціальних завдань.

У педагогічному сенсі розкриття особистісного плану соціалізації вимагає визначення її коштів. Ми висуваємо сучасну мету виховання - спеціальну організацію педагогічного процесу, в якій відзначаємо гуманізацію деяких суспільних процесів у розвинених країнах, то на одному з перших місць буде ставлення до підлітків, характеризуються великою увагою, вкладенням коштів в освітні процеси, розробку і прийняття законів, що захищають їхні права. Підліток - це не маленький дорослий. Це людина певній стадії розвитку і певної культури. Однак найбільш поширеною, що переважає в даний час в педагогіці, що досліджує взаємозв'язок соціалізації і виховання, є виховання, що орієнтується на соціологічні підходи, точка зору, що припускає, що поняття соціалізації є більш широким. Розглянемо можливість участі дітей і підлітків у позаурочній діяльності, спрямованій на соціалізацію.

Серед багатьох форм і методів організації позаурочної діяльності учнів у виховному просторі школи, спрямованого на соціалізацію підлітків в сьогоденні стає популярна проектна технологія. Участь підлітків у загальношкільних, міських,

всеукраїнських соціальних проектах значно підвищує рівень самореалізації кожної особистості дитини.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що проектна технологія має достатній історичний шлях розвитку, теоретичного обґрунтування дослідження Д.Дьюї, У.Кілпатрика, Дж.Джонса, М.Бершадського, В.Безрукова, В.Беспалько, В.Монахова, Н.Матяш, Е.Полата, С.Шацького та інших. Саме ураховуючи здобутки цих досліджень сучасний вчитель має організовувати соціальну проектну роботу. Ми підкреслюємо, що основним фактором соціалізації підлітків є школа. Роль школи як каналу соціалізації не зводиться тільки до передачі знань, умінь і навичок підліткам, вона впливає самим характером виховання, життєдіяльності дитини в школі, де він засвоює ціннісні орієнтації, моральні норми, навички групової поведінки, що забезпечують йому перехід у доросле життя.

Сучасний вчитель має орієнтуватися на використання таких педагогічних технологій з допомогою яких не просто поповнювалися б знання й уміння з навчального предмета, а й розвивалися такі якості учня, як пізнавальна активність, самостійність, уміння творчо виконувати завдання. Пізнавальна активність на рівні структурної одиниці спрямованості особистості свідчить про те, що учень охоче засвоює ту чи іншу інформацію, більше того — має міцно сформовану потребу в якісній пізнавальній діяльності, сильні та стійкі мотиви цієї діяльності.

Метод проектів не є принципово новим в світовій педагогіці. Метод проектів виник ще в 20-е роки нинішнього сторіччя в США. Його називали також методом проблем і зв'язувався він з ідеями гуманістичного напрямку в філософії і освіті, які розроблені американським філософом і педагогом Дж.Дьюї, а також його учнем В.Х.Кілпатріком. Отже проект - це сукупність певних дій, документів, текстів для створення реального об'єкта, предмета, створення різного роду теоретичного продукту. У основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, умінь орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення.

Отже дослідницька діяльність особливо повно реалізується через участь дітей у проектній роботі, що надає перші навички здійснення дослідження. Формування науково-дослідницьких вмінь у школярів - процес складний і довготривалий. Завдання вчителя-керівника - поступово і методично формувати дослідницькі навички, здійснюючи постійний контроль за виконанням учнями науково-дослідницьких робіт; аналізувати і виправляти помилки; визначати найкращі, найефективніші шляхи

виконання роботи, розчленувати її на певні складові та розділи, навчаючи учнів поєднувати дослідницьку діяльність з науковою, а також з'ясовувати можливості подальшого застосування результатів роботи.

Розглянемо приклади участі підлітків у проектній соціальній діяльності. Останнім часом дуже популярними стають телекомунікаційні соціальні проекти. Телекомунікації це передавання інформації на відстань електронними засобами. Комп'ютерні телекомунікації – передавання інформації з одного комп'ютера на деякий інший в будь-якій точці земної кулі. Комп'ютерні телекомунікації дозволяють учням і вчителям з різних країн світу спілкуватися один з одним. Ще у 80-і роки телекомунікації використовувалися лише як зручний і оперативний вид зв'язку, оскільки вся мережева робота полягала в обміні листами між учнями. Однак, як показала міжнародна практика і численні експерименти, на відміну від простого листування, спеціально організована цілеспрямована спільна робота учнів в мережі може дати більш високий педагогічний результат.

Найбільш ефективним виявилася організація спільних проектів на основі співпраці учнів різних шкіл, міст і країн. Основною формою організації навчальної діяльності учнів в мережі став навчальний телекомунікаційний проект. Навчальний телекомунікаційний проект – це спільна навчально-пізнавальна творча або ігрова діяльність учнів–партнерів, організована на основі комп'ютерної телекомунікації, яка має спільну мету – дослідження деякої проблеми, узгоджені методи, способи діяльності, направлена на досягнення спільного результату діяльності. Специфіка телекомунікаційних проектів полягає передусім в тому, що вони за своєю суттю завжди міжпредметні. Одним із прикладів навчального соціального проекту стає проект компанії «Майкрософт Україна». Компанія, довкола якої розвивається екосистема, що стимулює розвиток галузі ІТ, національної економіки та суспільства в цілому. Ми усвідомлюємо нашу відповідальність, і тому постійно працюємо над удосконаленням своєї діяльності в сфері корпоративно-соціальної відповідальності та створенням нових можливостей для жителів України шляхом інвестування в освіту, допомоги місцевим громадам, розширення доступу населення до сучасних технологій та підтримки інноваційних галузей економіки. Доступність сучасних технологій в суспільстві підвищує продуктивність праці і конкурентноспроможність, трансформує систему освіти, що допомагає нам виконувати свою місію, а саме: забезпечувати людей в Україні можливостями для повної реалізації їх потенціалу.

Другим прикладом може бути проект «Соціальна інтеграція та розвиток громадянської відповідальності молоді». Завданням цього проекту є допомогти молоді побачити свою унікальну роль у суспільстві, зрозуміти важливість своєї участі в житті громади та власного внеску в її розвиток (від школи до міста). Організатори проекту пропагують залучення молоді до впровадження демократичних реформ та активізація її громадської діяльності в Україні. Проект спрямований на розвиток потенціалу 52-х молодіжних центрів, молодіжних громадських організацій, а також університетів і шкіл в 11 областях України та АР Крим. Завдяки інноваційним підходам молоді жінки і чоловіки отримують відповідні знання та сформулюють навички, необхідні для активного включення у соціальні процеси та процеси прийняття рішень. Значним досягненням проекту стає можливість підтримки ідеї волонтерства як засобу досягнення цілей місцевого розвитку, особливо тих, що були визначені молодими людьми. Проект буде спрямовано на створення умов для більш ефективної соціальної інтеграції молоді через нову для України концепцію, що буде впроваджувати такі інноваційні підходи, як волонтерство (в якості засобу досягнення цілей місцевого розвитку); зменшення «дистанції» між молодими людьми з сільської місцевості та міста; застосування ІКТ як інструменту розвитку соціальної активності молоді; створення сприятливого середовища для реалізації соціально спрямованих проектів та активізації діалогу між поколіннями.

Ми звертаємо увагу на можливість соціалізації і розвитку самореалізації дітей через участь у соціальному проекті «Школа без агресії» та «Перший крок», соціальні проекти «Подаруй радість дітям за підтримки міжнародної компанії «Mega Lifsciences», компанії «Чістозвук» та благодійного фонду «Дитячий світ», що проводить благодійні акції «Подаруй радість дітям» в дитячих будинках, притулках і школах-інтернатах.

Отже, участь дітей у соціальних проектній діяльності значно розширюють можливості кожної особистості та сприяють підвищенню можливості проявити та самореалізувати свої творчі та дослідницькі вміння, зробити власний корисний вибір своєї життєвої стратегії та спланувати подальшу самостійну дослідницьку або наукову діяльність у дорослому житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безруков В.С. Словарь нового педагогического мышления.- Екатеринбург: Альтернативная педагогика, 1996. - 94 с.
2. Бершадский М.Е. Дидактические и психологические основания образовательной технологий. – М.: Пед. Поиск., 2003. – 256 с.
3. Бех І.Д. Особистісне – зорієнтоване виховання: Навч.–метод. посібник. - К.: ІЗМН, 1998. - 204 с.

4. Гитман Е., Гитман Н. Проект в образовательной области «Технология» // Школьные технологии. – 2002. - № 6. – С. 36-137.
5. Даниленко Л.І. Теоретичні аспекти освітньої інноватики: Зб. наук. Праць /Ред.кол.: Л.І.Даниленко (гол. ред.) та ін.. - К.: Логос, 2001. –Вип. 5. – С. 3-11.
6. Коберник О.М. Проектування навчально-виховного процесу в школі .-К: Хрещатик, 1995. – 218 с.
7. Кондратова Л.Г. Організація проектної діяльності учнів в позаурочний час.-Х.-Основа, 2009.- С.124.
8. Матяш Н.В. Психология проектной деятельности школьников в условиях технологического образования /Под. ед.. В.В.Рубцова. – Мозырь: РИФ «Белый ветер», 2000. – 286 с.
9. Олійник В. Система педагогічної освіти та педагогічні інновації // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2001. - № 4. – С. 61-69.
10. Савченко О.Я. Шкільна освіта як замовник підготовки майбутнього вчителя // К.Рідна школа. – 2007. № 5. - С. 5-8.
11. Чечель И. Метод проектов: субъектная и объективная оценка результатов // Директор школы. – 1998. - № 4. – С. 3-10.